

nem habituum per suum contrarium, est notandum, quod habitui contrariatur formaliter habitus oppositus, actus autem oppositus non nisi effective, quatenus mediante actu generatur habitus, aut consequitur ex actu impedimentum aliquod cum quo non stat habitus ille, sicut in habitibus infusis. Ita D. Thomas 2-2, quæstione XXIV, articulo XII. Aliqui tenent quod etiam actus formaliter opponitur habitui opposito, illumque destruit. Sed falso, quia vel unus actus sufficit tollere habitum oppositum, vel non sufficit; sed requiruntur plures. Si unus sufficit, ergo pari ratione sufficet generare habitum, non enim minoris virtutis, et efficaciam est destruere unum habitum, qui de se est qualitas firma, et præsertim si multa consuetudine actuum sit radicatus, et firmatus, et multa intensione auctus, quam generare habitum suum. At non generatur habitus nisi multis actibus, et consuetudine; ergo neque destruitur nisi per plures actus, præsertim loquendo de habitibus quoad statum, et modum firmitatis.

III. Si autem non sufficit unus actus formaliter expellere habitum, sed requiruntur plures; ergoposito primo actu adhuc cum illo stat habitus, siquidem ille non sufficit expellere; ergo formaliter non contrariatur illi, sed effective, quatenus per plures actus fit dispositio aliqua, seu habitus permanens eradicans oppositum. Plures si quidem actus cum non sint simul actualiter, et formaliter, quia unus possit alium fit, oportet quod sint virtualiter, ut expellatur habitus ab ultimo in virtute præcedentium. Et hoc stare non potest, nisi tales actus aliquam qualitatem relinquunt in cuius virtute contineantur, et per id quod generant, expellant oppositum habitum. Et hoc ipsa ratio petit,

quia contraria debent esse sub eodem genere, non sub disparato. Habitui autem, et habitus sub eodem genere sunt, non actus et habitus. Et si ab ipsa experientia argumentum conficere licet, videmus quod in lapide gravitas, quæ est quasi habitualis inclinatio, non destruitur per impulsum, qui est actus oppositus ascendendi sursum: et qui vitiosus habitus habet etsi unum actum virtutis efficiat, non continuo habitum vitiosum expellit, sentitque inclinationem illam semper sibi esse difficilem, et in actus vitiosos impellere.

IV. Cæterum in habitibus infusis, verum est posse unico actu destrui, peccati mortalis, et fides unico actu ut charitas, atque gratia unico actu infidelitatis, atque spes unico actu desperationis. Sed hoc non est ex directa contrarietate actus cum illo habitu, sed quia per actum peccati mortalis impedit homo unionem amicitiam cum Deo, quia avertitur ab illo, et sic impedit influentiam, et communicationem amicabilem, quæ consistit in infusione, et continuatione istorum donorum, sicut interposito corpore opaco impeditur influentia luminis, quæ est a sole. Et similiter, qui discredet Deo dicenti per Ecclesiam suam, non solum impedit unionem amicabilem cum Deo, qualis requiritur ad influentiam charitatis, sed etiam impedit subjectionem ad divinam auctoritatem dicentem, et loquentem nobis per instrumentum Ecclesiam. Et sic illa pertinacia, qua non vult subjici locutioni Dei, est habituale impedimentum ad influentiam habitus fidei. Et idem est de desperatione in spe. Quæ omnia suis locis tractantur, scilicet in tractatu de fide, spe, et charitate. Interim videatur tota hæc nostra doctrina, tam de habitibus acquisitis, qui uno actu contrario non tolluntur, quam de

habitu infuso, qui uno actu tollitur, loco supra citato ex D. Thoma, scilicet 2-2, quæst. XXIV, artic. XII in corpore et ad quintum.

V. Unde solvitur difficultas, et fundamentum oppositum, quia videlicet si actus potest esse simul cum habitu opposito, quia formaliter non contrariatur illi, pari ratione unus habitus poterit esse cum habitu opposito, ut scientia cum errore, vitium cum virtute, quod absurdum videtur. Et sequela probatur, quia isti habitus paulatim per assuetudinem generantur; ergo si invenit habitum oppositum nimis assuetudine, vel intensione firmatum, prius aliquid de habitu generabitur quam oppositum expellat, sicut cum calor intensus expellitur, aliquid frigoris in subjecto relinquatur, qui simul est in gradu remisso cum illo calore. Sed respondetur hoc nullum esse inconveniens, quod habitus vitii et virtutis entitative, et physice possint esse simul in gradibus remissis, sicut reliquæ formæ physice contrariæ, ut calor et frigus, albedo et nigredo. Eadem enim prorsus ratio est de istis habitibus physice consideratis, quia non habent aliam contrarietatem physicam, quam alia contraria physica. Cæterum moraliter, seu quoad denominationem moralem non ita est, nec enim simul denominatur quis superbus et humilis, castus et intemperatus, licet habitus virtutis sit remissus, et habitus vitiosus, qui præcesserat, non sit entitative expulsus, quia in istis denominatio moralis virtuosus, aut vitiosus non sumitur ex habitu entitative considerato, sed ex fine in quem homo convertitur, ille enim dat denominationem moralem simpliciter, quia dominatur, et dirigit actiones hominis. Unde homo valde vitiosus, si convertitur ad virtutem etsi remisse, non dicitur peccator, nec vitiosus,

sed frugi, et bonus, quia licet non expulerit physice habitum vitii, moraliter tamen expellit subjectionem ad finem illius, unde sumitur moralis denominatio in vitiis, et virtutibus. Sed de hoc amplius dicitur circa quæstionem LXXI.

VI. Nec tamen ex hoc inferri potest, quod etiam duo actus contrarii in gradibus remissis simul compati possunt, quia actus non opponuntur solum ut formæ, sed ut motus. Non potest autem idem simul moveri duplici motu contrario, licet possit simul habere motum in unam partem, et inclinationem in oppositam, sicut non potest lapis simul moveri sursum, et deorsum, potest tamen simul moveri sursum, et habere gravitatem inclinantem deorsum.

VII. Quomodo autem possit actus producendo habitum suum effective etiam effective attingere, et destruere oppositum, difficultas est communis omni actioni corruptivæ, quomodo videlicet actio, seu generatio attingens formam effective etiam attingat formam corruptam effective. De quo egimus in libris de generatione, quæstione secunda. Et veritas est, quod generatio ita attingit formam genitam effective, quod non indiget nova efficientia ad destruendam formam corruptam, sed eadem efficientia dat esse formæ genitæ, quæ cum sit impossibilis formæ corruptæ, ex consequenti illam destruit, non efficientia nova, sed connexionem impossibilitatis inevitabili.

VIII. Secundo, circa corruptionem habitus per accidens notandum est triplicem assignari. Primo, ex defectu subjecti, destructo enim subjecto, desinunt accidentia in eo sustentata: secundo, ex defectu causæ conservantis, sicut sublata influentia Dei, destruuntur habitus infusi: tertio, ex defectu exercitii, et per

puram oblivionem, quatenus exercitio deficiente, datur locus contrariis ad corrumpendum, vel diminuendum habitum.

IX. Circa primum est certum, corrupto subjecto in quo subjectantur habitus, ita quod desinat esse, habitus ejus destrui, imo et potentias, et omnia accidentia, ut habitus qui sunt in corpore, aut corporalibus potentiis desinente corpore, seu amittente vitam (tunc enim desinit corpus in quantum vivum, et sensitivum) desinunt tales habitus. Et si Deus annihilaret animam, vel Angelum, omnes habitus sive acquisiti, sive infusi desinerent esse. Sed quia de facto nulla creatura annihilatur a Deo, certum est etiam, quod ex totali desitione talis subjecti, non corrumpitur habitus.

X. Aliud autem est controversum in hac parte, scilicet, an etiam sine destructione subjecti totali, et quantum ad esse, et substantiam, quæ est corruptio, sed ex sola destructione, et corruptione accidentali quoad alterationem possit destrui habitus, ut in corpore dispositio sanitatis, et pulchritudinis; in appetitu sensitivo virtutes, et vitia; in imaginativa species quæ servantur in memoria, aut si qui alii habitus in potentiis apprehensivis sunt: ac denique si propter conjunctionem animæ ad corpus possit ex separatione a corpore, aut ex nimia alteratione corporis amitti habitus, qui est in intellectu, et voluntate.

XI. Breviter ad hæc respondemus, quod attinet ad habitus pure corporales, et qui non acquiruntur ex motione, et dependentia voluntatis, qualis est sanitas, aut pulchritudo in corpore, aut species, vel habitus virium apprehensivarum, posse corrumpi, aut minui ex nimia alteratione corporali, et qualitatatum physicarum. Ratio est, quia illi habitus, qui sunt in corpore, ut pulchri-

tudo, et sanitas dependent in conservari, et fieri ex temperamento primarum qualitatatum, et dispositio organica in potentiis apprehensivis etiam dependet ex commensuratione istarum qualitatatum, ita ut illis notabiliter alteratis facultas lædatur, aut etiam destruat, sicut destrui potest visus ex læsione organi, et destructione dispositionis ejus. Destrueta autem facultate interiori, aut impedita, habitus quoque aut destruitur, aut impeditur, et tandem potest dissolvi, præsertim si habitus ipse ex compositione, et dispositione specierum consurgit, et cum illis inhæret, tunc enim amissis speciebus ob nimiam humiditatem, vel siccitatem, destruentur et habitus ab eis pendentes.

XII. At vero habitus, qui non sunt pure corporales, aut physici, sed etiam morales, sicut qui existunt in appetitu sensitivo ex moderatione passionum libere facta, et secundum rationem, quatenus appetitus a ratione, et voluntate movetur, tales habitus non possunt ex sola alteratione physica perdi, nisi alteratio talis sit, quæ evertat iudicium, et subjectionem appetitus ad rationem, tunc enim non repugnabit etiam tales habitus perdi per accidens, quia illud subjectum jam non est subjectum rationale, et moralitati subditum. Et sic componimus opiniones in hac parte dissidentes. Nam pater Suarez disputatione XLIV metaphysicorum, sect. XII, num. XV, tenet vitia, aut virtutes non posse corrumpi ex sola alteratione physica, absurdum est enim sola alteratione physica posse hominem reddi non virtuosum, aut non vitiosum. E contra vero Montesinos hic disputatione XXXIV, quæstione prima, numero CXIV, oppositum tenet, quia corrupta vi apprehensiva, et habitu in ea existente, non potest appetitus operari; ergo si potest apprehensiva vis

ex læsione organi corporalis facta per alterationem physicam corrumpi, etiam ex consequenti virtutes in appetitu cessabunt, et etiam destrui poterunt.

XIII. Nos dicimus, quod non quælibet alteratio physica potest destruere virtutes morales, nisi sit talis quod reddat appetitum incapacem regulationis, et motionis rationis, et insubjicibilem regulis ejus. Quamdiu enim appetitus moveri potest a ratione, et accipere influentiam ab illa, est subjectum capax habitus morales, ergo quantumcumque physice alteretur, non perdetur habitus ex vi corruptionis subjecti, quia semper manet subjectum capax. E contra vero si ita immutetur appetitus, quod perdat iudicium, nec possit moveri amplius a ratione, jam non est capax moralitatis, neque quoad habitum, quia non potest operari secundum rationem; ergo perdit inclinationem rationalem, et sic ex tali incapacitate perduntur habitus, qui sunt quædam inclinationes ipsius potentiæ ad tales actus. Si ergo potentia sic redditur incapax ad tales actus, reddetur incapax talium inclinationum.

XIV. Dices: Non redditur incapax ab intrinseco, et radicaliter, quia quamdiu radicatur in anima rationali est per se capax moralitatis, et subjectionis ad rationem, sed solum redditur incapax ab extrinseco, quia iudicium amittitur; ergo non est quod statim habitus illi inhærentes ex defectu subjecti amittantur, sed poterunt ibi conservari, quousque ab alia causa contraria destruantur, et hoc non erit jam ex destructione subjecti, sed ex contrario, quod tunc non apparet quale sit, quia non possunt dari habitus morales contrarii, cum potentia non operetur moraliter, habitus autem non morales, contrarii non sunt.

XV. Et confirmatur, quia si ex dis-

inctione extrinseca iudicii destruantur habitus in appetitu; ergo etiam ex destructione talium habituum destruantur habitus, qui sunt in voluntate, quia voluntas indirecte movetur ab appetitu, et ab eo dependet in virtutibus, quæ sunt circa passiones. Destrueto ergo appetitu quantum ad moralitatem, et habitibus in eo existentibus, destruentur habitus in voluntate: et separata anima a corpore, ubi funditus destruitur appetitus sensitivus, destruentur virtutes quæ sunt in voluntate, aut scientiæ quæ sunt in intellectu, quod est absurdum, et communiter negatur.

XVI. Respondetur non reddi appetitum incapacem illorum habituum ab extrinseco, quasi remote et radicaliter, bene tamen quasi proxime et formaliter, id est, attendendo ad ipsam radicem, quæ est anima rationalis, non inde redditur incapax, et irrationalis talis habitus; attendendo autem ad dispositionem organicam, et qualitatem, qua immutatur, redditur per illam incapax intrinsece, id est, non per denominationem extrinsecam, sed per intrinsecam mutationem, ne obediatur rationi. Et sic sublato iudicio etiam immutatur in se appetitus, et redditur quasi brutalis, et illa mala dispositio reddit incapacem appetitum omnis inclinationis morales, quæ est habitus virtutis, aut vitii. Et sic ex tali incapacitate, tamquam ex defectu subjecti, dissolvuntur illi habitus, magis quam ex habitu contrario.

XVII. Ad confirmationem dicitur non esse similem rationem de habitibus existentibus in voluntate, et intellectu, quia hi sunt in parte spirituali, quæ neque radicaliter et remote, neque formaliter et proxime redditur incapax, et improporcionata habitibus moralibus, aut intellectualibus, quia in se spiritualis